

Gammel og klemt

Tidsklemma for pårørende med gamle foreldre skal løses. Men har vi egentlig råd? En ny studie sammenligner barns omsorg for gamle foreldre med småbarnsfasen. Tiden strekker ikke til, og flere tar ut sykemelding når det topper seg.

Tekst:

Marie Simonsen

Politisk kommentator i Dagbladet

Om noen år fyller det største etterkrigskullet i Norge 80 år. Ikke alle boomere kan danse som Mick Jagger, men veldig mange bor fortsatt hjemme og klarer seg selv med hjelp av kommunale tjenester og barn, hvis de er så heldige å ha noen i nærheten. Det er jo et hyggelig mål så lenge helsa holder sånn noenlunde. Samtidig er det et mål at yngre generasjoner, hvor kullene er langt mindre, skal jobbe mer og lengre for å finansiere etterkrigstidens eldrebølge.

Det er et regnestykke som ikke går opp for alle.

Snart vil vi selge flere bleier til eldre enn til babyer, som det ble sagt under presentasjonen av Nova-studien «Omsorg for gamle foreldre og yrkesaktivitet». Det er ikke på noen måte en spøk. Forskerne har både sett på hvordan omsorgen påvirker sysselsettingen og hva som må til for å løse tidsklemma mange føler på i en fase av livet hvor de selv begynner å bli eldre, men fortsatt er i jobb. Alle i min vennekrets har vært der, eller er der nå. Det er en periode som kan minne om småbarnsfasen, slik forskerne sammenlikner den med i jakten på løsninger; bare dårligere organisert og tilrettelagt. Når vi snakker om foreldrene våre handler det ofte om endeløse telefonrunder til ulike kommunale tjenester, og om henting og bringing til fastleger og sykehus, gjerne midt i arbeidstida. Det skjer ulykker, beinbrudd og slag som krever ekstra innsats i perioder. Det er hjemmehjelpere som ikke dukker opp, medisiner som ikke tas og mat som ikke spises.

I det hele tatt er det lite rock'n'roll ved å bli gammel, slik enkelte politikere så optimistisk så for seg da eldrebølgen skylte inn i politikken på slutten av forrige århundre. De så for seg at disse 68-erne kom til å være noen livsbejaende, kravstore og energiske gamlinger som ville ha vinservering og Rolling Stones på gamlehjemmet. Men det viser seg at også boomere blir gamle på den gamle måten.

For mange pårørende går ikke timeplanen opp hvis de er i full jobb. De må ta både avspasering og feriedager til hjelp, men studien viser at mange også bruker sykemelding. Særlig døtre har en signifikant økning i sykefraværet i den fasen av livet de har hjelpetrenende foreldre. Det er strengt tatt ikke en lovlig bruk av sykemelding, men forskerne spør om den rause sykelønnsordningen vi har i Norge er nødvendig for at pårørende skal få det til å gå rundt. Alternativer kunne være å gå ned i stilling, eller gå av med tidlig pensjon, men det ser det ikke ut til at mange gjør. Heldigvis, vil politikerne si, som jo vil at vi skal jobbe enda mer.

“ **Å hjelpe gamle foreldre er for de heldigste av oss ikke bare en plikt, men også forbundet med kjærlighet og glede. Det er tiden som ikke strekker til som gnager, ikke tiden det tar.**

Den utskremte statssekretæren hadde heller ingen rause løfter å komme med. Skal vi bruke mer på eldreomsorg, tar det ressurser fra resten av et helsevesen i bemanningskrise. Men det er jo ikke først og fremst helseomsorg det skorter på. Pårørendes innsats er i hovedsak av det praktiske slaget; det er hjelp til rengjøring, matlaging, innkjøp og legebesøk. Ikke minst er det digital assistanse til en generasjon som ikke er vokst opp med iPad og smarttelefon. Å være pårørende er å være en administrator.

Flere av disse praktiske oppgavene kan utføres av andre, eller forenkles ved å gjøre kommunale tjenester mer brukervennlig, for eksempel en kontaktperson som gjør det enklere å navigere i byråkratiet og få en oversikt over hvilke tjenester som faktisk er tilgjengelig. Forslag om skattefritak for kjøp av tjenester i hjemmet har vært diskutert i et par tiår uten å komme noen vei, tross at slike ordninger finnes både i våre naboland og rundt om i Europa.

Vi kommer ikke noen vei uten mer penger, synes å være konklusjonen, selv om alle politiske signaler forteller at offentlige utgifter snarere skal ned i åra fremover. Forskerne foreslår betalt velferdspermisjon, et gammelt forslag som har vært politisk omstridt av hensyn til likestilling. De mener dessuten at pårørende i likhet med småbarnsforeldre bør kunne ta ut et visst antall sykedager i året for å pleie foreldre i stedet for å måtte lyve på seg en forkjølelse eller annen sykdom. Økt fleksibilitet fra arbeidsgivers side er også høyt på ønskelisten, og gode arbeidsgivere strekker seg allerede langt, men i mange yrker er det vanskelig å få til.

Det politiske målet vil fortsatt være å fikse tidsklemma uten å redusere arbeidstida og uten at det koster mye penger. Det er vel en drøm for både staten og arbeidsgivere, men det blir ikke lett å få regnestykket til å gå opp så lenge antall gamle øker og antall pårørende minker. Den siste generasjonen med store barnekull er selv i ferd med å bli gamle.

Målet er selvfølgelig heller ikke å fjerne all privat innsats. Å hjelpe gamle foreldre er for de heldigste av oss ikke bare en plikt, men også forbundet med kjærlighet og glede. Det er tiden som ikke strekker til som gnager, ikke tiden det tar.

(Gjengitt med tillatelse.)

Kommentaren stod først på trykk i Dagbladet.